VASILE IJAC ȘI VIAȚA MUZICALĂ CLUJEANĂ ÎN INTERBELIC

Prof. dr. CONSTANTIN-TUFAN STAN
Universitatea din Oradea

Constantin-Tufan STAN, născut în Bocşa (jud. Caraş-Severin) la 13 februarie 1957, este profesor de pian la Şcoala Gimnazială de Muzică „Filaret Barbu" din Lugoj, membru al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România și doctorand în istorie al Universității din Oradea. Este licenţiat al Conservatorului de Muzică „Ciprian Porumbescu" din Bucureşti (1981), doctor în muzicologie al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca (2008), a obţinut, în 2009, premiul pentru istoriografie al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România. Este cetăţean de Onoare al comunei Belinţ şi al oraşului Bocşa. În 2018, i-au fost conferite Diploma și Trofeul de Excelență „pentru contribuția adusă la dezvoltarea municipiului Lugoj în domeniul Cultură" și Premiul „Pro Cultura Timisiensis" „pentru merite deosebite în promovarea culturii în județul Timiș". Volume publicate: *Rapsodia din Belinț*, Marineasa, Timişoara, 2003; *Zeno Vancea. Etape biografice şi împliniri muzicale*, Tim, Reşiţa, 2007; *György Kurtág. Reîntoarcerea la matricea spirituală*, cu o prefață de Francisc László, MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009; *Aurel C. Popovici-Racoviță. Preotul-compozitor şi profesorul*, Eurostampa, Timişoara, 2010; *Muzicieni din Banat*, Eurostampa, Timişoara, 2011; Sabin V. Drăgoi, *Monografia muzicală a comunei Belinț. 90 melodii cu texte culese, notate și explicate / XXX Coruri aranjate şi armonizate după melodiile poporale culese, notate şi alese din comuna Belinț*, Ediţie anastatică îngrijită de Constantin-Tufan Stan, cu un studiu muzicologic al lui Constantin Catrina şi un studiu lingvistic de Simion Dănilă, Eurostampa, Timişoara, 2012; *Vasile Ijac – părintele simfonismului bănățean*, Eurostampa, Timişoara, 2013; *Liviu Tempea. Pianistul-compozitor*, Eurostampa, Timişoara, 2015; *Ioan Vidu. Doinitorul Marii Uniri*, cu o prefață de Elena Chircev, Eurostampa, Timișoara, 2017; *George Enescu. Consonanțe bănățene – cronici, evocări, interviuri, omagii, mărturii*, Ediția a II-a, Eurostampa, Timișoara, 2018; *Banat. Miscellanea musicologica*, Eurostampa, Timișoara, 2018; Ioan Vidu, *Creația literară*. Culegere de studii, articole, amintiri, discursuri, pamflete, eseuri, întocmită de Viorel Cosma, Ediție adăugită și îngrijită de Constantin-Tufan Stan, Eurostampa, 2019; *Eternul feminin. Particularități stilistice în creația vocală a lui Nicolae Coman*, Eurostampa, Timișoara, 2019; *Corul din Chizătău. 1840-2020*, ediția a II-a revăzută și adăugită de Constantin-Tufan Stan, cu un cuvânt de întâmpinare de Valentina Sandu-Dediu, Eurostampa, Timișoara, 2020.

REZUMAT

Prin demersul meu, încerc să surprind episoade relevante din efervescenta viață muzicală clujeană în interbelic (înnobilată de recitalurile enesciene), urmând câteva etape biografice și secvențe din activitatea componistică (instrumentală, camerală și simfonică), dar și muzicologică a bănățeanului Vasile Ijac (1899-1975), desăvârșit profesional la școala componistică a Conservatorului clujean – unde a studiat cu maestrul Marțian Negrea –, împlinit didactic la Conservatorul timișorean. Totodată, sunt evocate instituțiile preuniversitare clujene unde a activat ca dascăl și sunt extrase pasaje semnificative din cronicile publicate în paginile unor periodice locale, care au darul de a întregi atmosfera de elevată spiritualitate a unui burg cosmopolit, cu o opulentă tradiție culturală. Aprecierile lui Nicolae Ursu, corifeu al folcloristicii naționale, un reprezentant proeminent al artei componistice și dirijorale corale românești, prezent în acei ani la Cluj, conturează cu acuratețe muzicologică, într-un profund spirit analitic personalitatea lui Vasile Ijac, părintele simfonismului bănățean, fost învățăcel în orașul luminilor, la Schola Cantorum, laureat al Premiului Național de Compoziție „George Enescu".
Cuvinte cheie: ***Vasile Ijac, Conservatorul din Cluj, Filarmonica din Cluj, Marțian Negrea, Timișoara, Nicolae Ursu***

Odată cu debutul anului universitar 1936-1937, viaţa spirituală timişoreană se îmbogăţea prin apariţia unui nou muzician, fiu al Banatului, absolvent, în 1928, al Conservatorului de Muzică şi Artă Dramatică din Cluj, secţia teorie-compoziţie (cu o activitate episodică, între 1922 şi 1924, în Corul Operei Române[1], după un prim stagiu didactic petrecut în învăţământul elementar, la şcoala primară din comuna caraş-severineană Teregova[2], ca învăţător titular definitiv, între 1919 şi 1922). După câteva experienţe didactice în învăţământul liceal caransebeşean (profesor de muzică suplinitor, în anul şcolar 1924-1925, la Liceul „Traian Doda", când întrerupsese, temporar, cursurile conservatorului) şi clujean (Liceul „Tarbut", 1925-1926, Şcoala Normală de Băieţi, 1926-1927, şi Aşezământul pentru Ocrotirea Orbilor, în 1927-1936, unde a predat muzică vocală şi instrumentală), lui Vasile Ijac

[1] Potrivit mărturisirii sale, activitatea, în paralel, la cele două instituţii era impusă de imperioase cerinţe pecuniare. Vasile Ijac nu a mai avut prilejul să colaboreze cu Traian Grozăvescu, solistul Operei clujene, care fusese demis după incidentul din 23 ianuarie 1922, când refuzase distribuirea în două roluri, în două spectacole ce urmau să se desfăşoare în aceeaşi seară. În cele două stagiuni petrecute pe scena Operei, în calitate de corist (maestru de cor era Hermann Klee), V. Ijac s-a aflat în compania lui Sava Golumba şi a lui Liviu Roman, dar a avut şi privilegiul de a asculta evoluţiile solistice ale sopranei Ana Rozsa-Vasiliu (originară din Buziaş) şi ale baritonului Laurian Nicorescu, născut în comuna Jabăr (lângă Lugoj), de care îl va lega, mai târziu, o relaţie de rudenie, prin viitoarea sa soţie Zina Maria Miloia-Magdu (cf. Constantin-Tufan Stan, *Laurian Nicorescu – compozitorul şi artistul liric*, Editura Anthropos, Timişoara, 2008; Constantin-Tufan Stan, *Mihail Bejan – autorul primei traduceri în limba română a „Cronicii notarului anonim al regelui Béla"*, Editura Eurostampa, Timişoara, 2012; Constantin-Tufan Stan, *Vasile Ijac. Părintele simfonismului bănăţean*, Editura Eurostampa, Timişoara, 2013).

[2] În comuna Teregova îşi are obârşia tatăl tenorului Traian Grozăvescu, Constantin (Costi), dar şi un remarcabil profesor şi dirijor de cor contemporan, Nicolae Bica (n. 1943).

i se oferea oportunitatea de a ocupa, prin concurs, un post de profesor la Catedra de Teorie-solfegiu a Conservatorului Municipal din Timişoara, instituţie aflată sub tutela administrativă a Primăriei. Accederea sa în corpul de elită al învăţământului muzical timişorean a fost acceptată, de la început, cu respect de colegi, de publicul meloman. Numele său, o speranţă pentru viitorul şcolii componistice româneşti, fusese deja vehiculat la Radio Bucureşti (prin difuzarea *Rapsodiei române*, în 1932, în interpretarea Orchestrei Radiodifuziunii, sub bagheta lui George Simonis), în presa timişoreană, dar şi în paginile unor publicaţii clujene (*Patria*, *Societatea de mâine*), în cuprinsul cărora creaţiile tânărului muzician generaseră reacţii extrem de favorabile.

Prezent în acei ani la Cluj, Nicolae Ursu îi schiţase un entuziast portret componistic, demers prilejuit de recenzia primului caiet de miniaturi pianistice (*Hedonisme*, op. 13, pentru pian solo) din ciclul *Clipe vesele* (Editura Schildkraut, Cluj, 1933)[3], sesizând complexitatea şi originalitatea limbajului său muzical, format şi consolidat, la Paris, în climatul austerităţii clasicizante de la Schola Cantorum (augmentat în urma unor călătorii de studiu în Austria, Germania şi Ungaria), dar şi în contextul manifestărilor debordante ale exponenţilor curentelor moderniste, de factură postimpresionistă, pe scenele consacrate din oraşul luminilor (Ijac se familiarizase cu sonorităţile creaţiilor unor reprezentanţi ai Grupului celor Şase, Arthur Honegger şi Darius Milhaud, dar şi cu cele ale lui Paul Dukas şi Maurice Ravel, care dominau, prin puternica lor personalitate, viaţa concertistică pariziană)[4]:

> „Nu este o surpriză, pentru puţinii prieteni şi cunoscuţii mai de aproape, ieşirea în public a tânărului compozitor Vasile Ijac. Căci prin modestia sa caracteristică, dublată totuşi de o sigură încredere în sine, prin seriozitatea pregătirii sale speciale – întâi la Conservatorul din Cluj, cu cunoscutul compozitor şi profesor Marţian Negrea, apoi cu regretatul compozitor de notorietate mondială Vincent d'Indy, la Schola Cantorum din Paris – şi a cunoştinţelor completate în clasicul centru muzical Viena –, a dat suficiente asigurări că, în curând, va apărea în mod demn pe firmamentul muzicii româneşti, spre a-şi cinsti fructul muncii asidue, depusă pe altarul divinei arte a sonurilor, în solitudinea celor patru pereţi ai unei odăiţe retrase într-o parte a urbei Cluj"[5].

[3] Vom utiliza terminologia, corectă gramatical, *Hedonisme* (cu *s* şi nu cu *z*, aşa cum apare în manuscrisul compozitorului şi în volumul editat în 1933), preluată ulterior şi de autor, consacrată în *Lexiconul* lui Viorel Cosma: *Muzicieni din România. Lexicon bibliografic*, vol. IV (H-J), Editura Muzicală, București, 2001, pp. 99-101.

[4] Cf. Ovidiu Manole, „Convorbire cu compozitorul Vasile Ijac", în *Orizont*, Timișoara, XXIII, 4 (219), 1972, p. 5. Vasile Ijac rememorează, în interviul acordat lui Ovidiu Manole, şi recitalurile violonistice ale lui George Enescu, pe care a avut privilegiul să le asculte în capitala Franţei în perioada petrecută la Schola Cantorum (1928-1930).

[5] Nicolae Ursu, „Compozitorul Vasile Ijac", în *Patria*, Cluj, anul XV, nr. 61, 18 martie 1933, p. 2.

Nicolae Ursu sesiza, totodată, preocuparea lui Ijac pentru prelucrarea şi adaptarea melosului folcloric în tiparul marilor forme clasice, detaşarea de tarele „sămănătorismului" muzical, aflat încă în vogă şi prezent în percepţia generală a publicului meloman, dar şi apetenţa pentru a crea, prin unele titluri (*Preludiu*, *Amor*, *La crâşmă*, *Dans* […])[6], precum şi prin imagistica sonoră, de o indubitabilă tentă impresionistă, prin sugestii şi corespondenţe, senzaţii auditive şi vizuale:

> „Meloplastica viziunilor sale estetice este realizată prin crearea unei ortografii muzicale moderne proprii, ritmuri şi măsuri noi, ingeniozităţi tehnice, armonii luxuriante, precum şi prin omogenitatea şi complexitatea ideii conducătoare, elemente ce denotă cu prisosinţă o individualitate bine distinctă în materie de creaţie, consacrându-l pe autor încă de la început ca un serios şi adevărat compozitor"[7].

Ijac a împărtăşit, la Cluj, mirajul sonorităţilor enesciene, cu prilejul concertelor susţinute de virtuozul violonist în 18 şi 19 noiembrie 1929, exteriorizându-şi veneraţia pentru marele maestru, „ajuns azi la culmile artei universale, […] prin aptitudinile sale de compozitor, dirijor şi virtuoz"[8], în periodicul clujean *Patria*.

Ecoul apariţiei *Hedonismelor* (la aceeaşi editură clujeană văzuse lumina tiparului şi o lucrare camerală, partea I, *Dor*, din *În Banat*, pentru vioară şi pian) reverberase şi la Timişoara, a cărei tumultuoasă şi complexă atmosferă culturală crease un climat favorabil unei maxime, sensibile receptivităţi faţă de tot ceea ce reprezenta avangarda în muzica europeană, dar şi cea naţională (să ne amintim de surprinzătoarea reacţie, extrem de măgulitoare, a lui Béla Bartók la apariţia, la editura timişoreană Moravetz, în 1924, a *Suitei de dansuri poporale pentru pian* a lui Sabin Drăgoi). Sub imperiul aceluiaşi entuziasm care-l animase pe Nicolae Ursu, aflată în faţa unei expresii inedite în componistica românească, Alma Cornea publicase o recenzie[9] într-unul din periodicele timişorene.

Într-un anunţ apărut în *Patria*, prin care publicul meloman clujean era invitat să participe la concertul simfonic desfăşurat sub auspiciile Societăţii Filarmonice „Gheorghe Dima", era menţionată prima audiţie a *Simfoniei în si minor*, op. 3, cea dintâi incursiune în universul genului simfonic din partea unui compozitor bănăţean (compusă în 1928, prima din suita celor cinci simfonii),

---

[6] Nicolae Ursu citează, în recenzia sa (*op. cit.*), şi titlurile unor miniaturi din caietul al II-lea al *Hedonismelor* (*Cântec*, *Basm*, *Snoave*, *La moară*, *Vecernie*), publicate însă mai târziu, în 1936, având, probabil, la dispoziţie manuscrisul autorului.

[7] *Idem*.

[8] Vasile Ijac, „George Enescu", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 257, 21 noiembrie 1929, p. 2. George Enescu a mai făcut popasuri concertistice, în 1929, la Arad şi în Banat (Timişoara, Lugoj şi Caransebeş); cf. Constantin-Tufan Stan, *George Enescu. Consonanțe bănățene – cronici, evocări, interviuri, omagii, mărturii*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Eurostampa, Timișoara, 2018.

[9] Alma Cornea-Ionescu, „«Hedonisme», de compozitorul bănăţean Vasile Ijac", în *Vestul*, Timişoara, anul IV, nr. 778, 4 aprilie 1933, p. 3.

„a tânărului compozitor Vasile Ijac, unul dintre cei mai dotaţi absolvenţi de până acum ai Conservatorului de Muzică din Cluj. Faptul că însuşi maestrul său de compoziţie, d. prof. M. Negrea, dirijorul Filarmonicii, îi va prezenta una din multiplele lui lucrări simfonice este o dovadă deplină a seriozităţii muzicale a acestui tânăr compozitor, cunoscut, de altfel, publicului românesc încă de acum doi ani, când i s-a executat o *Rapsodie* la Radio Bucureşti, precum şi din câteva cronici asupra vieţii muzicale din Paris şi Viena[10], pe care le-a publicat, pe vremuri, în paginile ziarului nostru"[11]. În consistenta sa cronică publicată în coloanele *Patriei*, Nicolae Ursu sublinia semnificaţia evenimentului reprezentat de prima audiţie a *Simfoniei I* (o lucrare amplă, în patru părţi: *Allegro moderato* – formă de sonată –, *Adagio molto* – lied tripartit –, *Allegro scherzando* – menuet –, *Allegro con brio* – rondo), opus zămislit de un nume cvasinecunoscut în mediile muzicale clujene, dar „un element cu reale însuşiri şi de mari speranţe pentru compoziţia românească", remarcând elementele noi de tehnică componistică (ciclicitatea) în procesul de prelucrare a materialului tematic:

> „Prima sa lucrare simfonică, […] deşi prelucrată, s-ar putea zice, scolastic, prin concepţia muzicală a ideii de simfonie, de a conduce în tot cursul lucrării aceleaşi elemente componente ale nucleului principal, prin plasticitatea temelor alese, prelucrarea lor până la epuizare şi în continuă variaţie, bogăţia sonorităţilor şi a armoniei orchestrale, prin coloritul ce reiese din fericita combinaţie a diferitelor instrumente, îi atrage definitiv şi în mod demn titlul de compozitor"[12].

Apariţia, oarecum intempestivă, a creaţiei lui Vasile Ijac pe scena Filarmonicii clujene a fost consemnată şi de pianista Ana Voileanu-Nicoară, un cronicar de o indubitabilă probitate profesională, cu fine nuanţări privind conţinutul şi semnificaţiile evenimentelor muzicale, extrem de sensibilă la coordonatele axiologice ale actului interpretativ:

> „Reţinem îndeosebi numele tânărului compozitor Ijac, a cărui lucrare, cu interesante şi rafinate sonorităţi şi ritmuri altoite pe teme din folclorul muzical românesc, conţine mult mai mult decât promisiunea unei viitoare interesante personalităţi în lumea muzicală românească"[13].

[10] vezi „Muzica contimporană în Franţa", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 37, 17 februarie 1930, p. 2, „Viena, oraşul muzicii I", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 100, 9 mai 1930, p. 2, și „Viena, oraşul muzicii II", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 101, 10 mai 1930, p. 2.

[11] Autor necunoscut, „Spectacole populare de muzică la Opera Română din Cluj", în *Patria*, Cluj, anul XVII, nr. 11, 13 ianuarie 1935, p. 4.

[12] Nicolae Ursu, „Pianista Hevesi Piroska şi compozitorul Vasile Ijac", în *Patria*, Cluj, anul XVII, nr. 14, 17 ianuarie 1935, p. 2.

[13] Ana Voileanu-Nicoară, „Cronica muzicală a Clujului", în *Societatea de mâine*, Bucureşti, anul XII, nr. 3-4, martie-aprilie 1935, pp. 74-75.

Evenimentul fusese făcut cunoscut şi cititorilor revistei timişorene *Fruncea*:

> „Noua *Simfonie* a caransebeşeanului Vasile Ijac, apreciatul absolvent al lui Vincent d'Indy la Schola Cantorum din Paris, pentru care nu se află o bucată de pâine aici în Banat, a fost cântată cu mare succes de către Orchestra Simfonică „Gheorghe Dima" din Cluj, sub conducerea lui Marţian Negrea"[14].

Sonorităţile *Simfoniei I*, oferite în ambianţa unor pagini mozartiene şi ceaikovskiene, au trezit entuziasm şi cronicarului altui periodic clujean, *România nouă*, care-i dedica autorului un crochiu biografic, în care era subliniată una dintre trăsăturile comportamentale fundamentale ale lui Ijac, modestia, care l-a caracterizat de-a lungul întregii sale cariere:

> „O modestie, caracteristică acelora care cred în izbânda finală, l-a ţinut departe de larma unei publicităţi suspecte. Ijac nu şi-a făcut drum cu coatele, ce durează atât cât ţine reclama. A preferat drumul plin de greutăţi, puse în cale-i fie de nepricepuţi, fie de răutăcioşi. Cei prezenţi […] au putut constata calităţile incontestabile ale talentului lui Ijac"[15].

Vasile Ijac era binecunoscut în mediile culturale clujene pentru fervoarea demersurilor sale publicistice. În februarie 1930, în timpul prezenţei sale, în cel de-al doilea an, la Schola Cantorum, Ijac îşi exprima impresiile şi aprecierile, în coloanele periodicului clujean *Patria*, asupra curentelor muzicale care dominau viaţa culturală pariziană: „curentul" César Franck, reprezentat de Vincent d'Indy, fondatorul prestigioasei Schola Cantorum, „descendent, în linie directă, din Wagner şi Brahms", şi „curentul" Claude Debussy, prin care pătrund în muzica cultă vechile moduri greceşti, scara hexatonală, armonii rafinate şi feerii de artificii orchestrale luxuriante: „totul pentru ilustrarea textului muzical şi ca atenţia auditorilor să fie mereu încordată; iată, în câteva cuvinte, caracterizarea echivocului artei moderne"[16].

În cele două părţi din *Viena, oraşul muzicii*, Ijac invocă spiritul hegemonic al capitalei austriece, care, „conservând mereu aceeaşi înfăţişare de regină, ne oferă plăceri auditive de-o ingeniozitate şi eleganţă unice"[17]. Sunt evocaţi, dintr-o perspectivă estetică, prin condensate şi plastice aprecieri critice, Bruckner (care reprezintă „personificarea respectului pentru profunzimea frumuseţilor clasice"[18]), Mahler („genialul arhitect al simfoniei moderne", promotorul spiritului ironic, unde este „de-un diabolism grotesc şi bizar"[19]), Max Reger (care, „prin spontaneitatea

[14] Autor necunoscut (pseudonim Eusebius), „Din manifestările geniului muzical al Banatului", în *Fruncea*, Timișoara, anul II, nr. 18, 4 mai 1935, p. 3.
[15] Autor necunoscut, „Compozitorul Ijac", în *România nouă*, Cluj, anul III, nr. 15, 19 ianuarie 1935, p. 2.
[16] Vasile Ijac, „Muzica contimporană în Franţa", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 37, 17 februarie 1930, p. 2
[17] Vasile Ijac, „Viena, orașul muzicii I", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 100, 9 mai 1930, p. 2.
[18] *Ibidem*.
[19] *Ibidem*.

invenţiunilor şi originalitatea stilului său, e numit Bach al timpurilor moderne"[20]), Richard Strauss („adevăratul creator al poemului simfonic, fiindcă, în această direcţie, tot ce a creat constituie forma definitivă", cel care, „în circumstanţe ciclopice, a creat curentul său naturalist, acest Heracle al timpurilor moderne, considerat azi cel mai mare compozitor contemporan, […] care excelează în descrierea unor scene, fie simple, fie filozofice, degajând cu facilitate sensul general, viaţa interioară"[21]) şi Arnold Schönberg. Referindu-se la *Gurrelieder* (opus pentru soliști, coruri şi orchestră, din perioada tonală, postromantică), Ijac subliniază caracterul expresionist al unei lucrări „de-o extravagantă originalitate, cu o bază adevărat romantică, de-o intensitate şi exaltare nenaturală. […] se pare că fantezia artistică şi puterea de imaginaţie sunt lăsate liber expansiunii aparatului tehnic. Exaltarea la el merge până la contopirea contururilor sonore. Deasupra acestei manifestaţii nu mai există frumos"[22]. Raportându-se la *Verklärte Nacht*, Ijac receptează just, sub aspect stilistic, proiecţia sonorităţilor wagneriene („ambele opuri sunt întârziatele flori ale dezvoltării stilului wagnerian") şi noile categorii estetice („lirismul extaziat" şi „pesimismul de-o senzaţie dramatică înspăimântătoare") statuate de reprezentantul Noii Şcoli Vieneze, dar deplânge totuşi demersul componistic schönbergian („azi a uitat, ca un fanatic, tot trecutul muzical, […] în ochii lui toate acestea sunt simple fantome ale trecutului"). Reformarea radicală a elementelor de limbaj şi tehnică componistică (dezagregarea principiului tonalităţii, cu dramatice consecinţe pe plan melodic, armonic şi contrapunctic), pe fundamentul unor noi postulate estetice, lasă totuşi loc unei aprecieri concluzive pozitive din partea lui Ijac, un sensibil observator şi receptor al fenomenului muzical vest-european din prima jumătate a secolului XX: „Schönberg, în tot cazul, este un adevărat artist genial, cu enorme cunoştinţe"[23].

Spirit polemic, intransigent, sensibil la orice gen de derapaje sociale sau culturale, Vasile Ijac pleda, în presa clujeană, pentru reluarea activităţii Societăţii Filarmonice „Gheorghe Dima" (suspendată în urmă cu doi ani)[24], pentru fondarea unei reviste muzicale[25], dar îşi exprima şi compasiunea pentru decesul lui Eusebie Mandicevschi, în memoria căruia publicase un amplu articol omagial[26]. Mai târziu, în 1941, Ijac va achiesa, formal, la un demers asemănător celui pe care el însuşi încercase să-l promoveze la Cluj, iniţiat, de data aceasta, de Filaret Barbu (care avea mai vechea experienţă a editării, la Lugoj, a *Revistei Corurilor şi Fanfarelor Române din Banat*, o prezenţă singulară în peisajul publicistic muzical bănăţean în limba română,

[20] Vasile Ijac, „Viena, orașul muzicii II", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 101,10 mai 1930, p. 2.
[21] *Ibidem*.
[22] *Ibidem*.
[23] *Ibidem*.
[24] Vasile Ijac, „O lacună muzicală", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 24, 1 februarie 1929, p. 2.
[25] Vasile Ijac, „Necesitatea unei reviste muzicale", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 23, 30 ianuarie 1929, p. 2.
[26] Vasile Ijac, „Figuri reprezentative. Eusebie Mandicevschi", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 225, 12 octombrie 1929, p. 2.

însă cu o apariţie temporară şi neconcludentă, sub aspectul calităţii şi al reprezentativităţii), care dorea înfiinţarea unei reviste muzicale de anvergură naţională sub titulatura „România muzicală", proiect rămas, din păcate, la nivelul unor principii teoretice, niciodată puse în practică. Muzicianul lugojean încerca, printr-o misivă adresată lui Sabin Drăgoi, să polarizeze interesul şi să determine diligenţele unui larg grup de personalităţi ale muzicii româneşti, în frunte cu George Enescu, pentru punerea în practică a unor principii editoriale: astfel, proiectata revistă urma să apară „pe orizontul frontierei de vest, fiind aşezată pe fundamentul istoric al folclorului bănăţean, scrisă de muzicienii transilvăneni grupaţi, în mare parte, în jurul instituţiilor muzicale din Timişoara, cum şi cu ajutorul celor mai bune condeie din Bucureşti şi din celelalte centre din ţară"[27]. Se dorea un impact internaţional al periodicului, prin aportul unor corespondenţi din câteva importante centre culturale vest-europene, stabilindu-se şi câteva rubrici permanente în corpusul revistei: editorial, studii de folclor, articole de specialitate, profilul unor compozitori autohtoni şi străini, cronică muzicală despre evenimentele din Capitală, o cronică din provincie, cronica Operei Române din Cluj la Timişoara, o cronică externă, cronici Radio din ţară şi străinătate şi o rubrică destinată educaţiei muzicale. Se propunea, totodată, şi editarea unui supliment, în care să fie tipărite diferite creaţii muzicale.

Apărut impetuos, ca un eclatant produs al şcolii muzicale clujene, pe scena vieţii muzicale româneşti interbelice, Vasile Ijac, artist înzestrat cu mari şi complexe disponibilităţi, a atras atenţia, de la început, printr-un evident talent şlefuit şi dinamizat la Paris, la Schola Cantorum, într-o efervescentă atmosferă muzicală. Oraşul luminilor, dar şi celelalte centre muzicale europene în care a călătorit, i-au prilejuit cunoaşterea curentelor artistice avangardiste din sfera artelor plastice şi cea muzicală, care au influenţat, într-o oarecare măsură, şi limbajul său componistic în prima sa etapă creatoare. Activitatea sa muzicală s-a manifestat pe multiple planuri: compoziţie (cu o surprinzătoare primă audiţie, în 1932, a *Rapsodiei bănăţene*, transmisă la Radio Bucureşti, în interpretarea Orchestrei Societăţii Române de Radiodifuziune), muzicologie (o prodigioasă activitate publicistică, în presa clujeană şi timişoreană, dedicată unor aplicate crochiuri de istorie a muzicii, eseurilor cu tentă estetico-filozofică, dar şi cronicilor muzicale, prin care s-a dovedit un fin şi competent observator şi analist al variatelor şi bogatelor evenimente muzicale din perioada interbelică) şi amplul şi consistentul demers didactic, o adevărată vocaţie încununată prin accederea în corpul profesoral de elită al învăţământului muzical superior timişorean. Revendicându-se, în perioada de maturitate, neoclasicismului şi recunoscând justeţea parcursului componistic enescian, detaşat de ispitele curentelor care propuneau, în prima parte a secolului XX, o nouă viziune asupra spaţiului şi mesajului sonor, prin abrogarea tonalităţii, a armoniei şi a structurilor

[27] Vasile Ijac, Scrisoare către Sabin Drăgoi, Timişoara, 1 iulie 1941, arhiva familiei Miloia.

arhitectonice de tip clasic (Enescu, la rândul său, repudiase posibilitatea aplicării tehnicii seriale, văzută ca o concesie gratuită făcută modernismului[28]), Vasile Ijac a fost organic ancorat în sfera principiilor componistice promovate de principalii reprezentanţi ai şcolii naţionale de compoziţie. Studiile efectuate la Schola Cantorum, sub îndrumarea lui Vincent d'Indy, i-au deschis orizonturi noi în arta orchestraţiei şi perspectiva abordării formelor mari, aplicate în premieră în muzica bănăţeană, prin *Simfonia I*, apoi *Simfonia a II-a*, care, prin menţiunea I onorifică conferită de prestigiosul juriu prezidat de George Enescu la ediţia din 1937 a Premiului Naţional de Compoziţie, l-a consacrat ca pe unul dintre reprezentanţii de seamă ai muzicii româneşti, alături Zeno Vancea, Eugen Cuteanu şi Mircea Popa, sub aura protectoare a maeştrilor Tiberiu Brediceanu şi Sabin Drăgoi.

BIBLIOGRAFIE

CORNEA-IONESCU, Alma, „«Hedonisme», de compozitorul bănăţean Vasile Ijac", în *Vestul*, Timişoara, anul IV, nr. 778, 4 aprilie 1933, p. 3

COSMA, Viorel, *Muzicieni din România. Lexicon bibliografic*, vol. IV (H-J), Editura Muzicală, București, 2001, pp. 99-101

IJAC Vasile, „Figuri reprezentative. Eusebie Mandicevschi", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 225, 12 octombrie 1929, p. 2

IJAC Vasile, „George Enescu", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 257, 21 noiembrie 1929, p. 2

IJAC, Vasile, „Muzica contimporană în Franța", în *Patria*, Cluj, XII, 17 februarie 1930, p. 2

IJAC, Vasile, „Necesitatea unei reviste muzicale", în *Patria*, anul XI, nr. 23, 30 ianuarie 1929, p. 2

IJAC, Vasile, „O lacună muzicală", în *Patria*, Cluj, anul XI, nr. 24, 1 februarie 1929, p. 2

IJAC, Vasile, Scrisoare către Sabin Drăgoi, Timișoara, 1 iulie 1941, arhiva familiei Miloia

IJAC, Vasile, „Viena, orașul muzicii I", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 100, 9 mai 1930, p. 2

IJAC, Vasile, „Viena, orașul muzicii II", în *Patria*, Cluj, anul XII, nr. 101, 10 mai 1930, p. 2

MALCOLM, Noel, *George Enescu. Viaţa şi muzica*, traducere de Carmen Pațac, Editura Humanitas, Bucureşti, 2011

MANOLE, Ovidiu, „Convorbire cu compozitorul Vasile Ijac", în *Orizont*, Timișoara, anul XXIII, nr. 219, 1972, p. 5

STAN, Constantin-Tufan, *George Enescu. Consonanțe bănățene – cronici, evocări, interviuri, omagii, mărturii*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Eurostampa, Timișoara, 2018

STAN, Constantin-Tufan, *Laurian Nicorescu – compozitorul și artistul liric*, Editura Anthropos, Timișoara, 2008

STAN, Constantin-Tufan, *Mihail Bejan – autorul primei traduceri în limba română a „Cronicii notarului anonim al regelui Béla"*, Editura Eurostampa, Timişoara, 2012

STAN, Constantin-Tufan, *Vasile Ijac. Părintele simfonismului bănățean*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2013

[28] Noel Malcolm, *George Enescu. Viaţa şi muzica*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2011, p. 272.

URSU, Nicolae, „Compozitorul Vasile Ijac", în *Patria*, Cluj, anul XV, nr. 61, 18 martie 1933 , p. 2

URSU, Nicolae, „Pianista Hevesi Piroska şi Compozitorul Vasile Ijac", în *Patria*, Cluj, anul XVII, nr. 14, 17 ianuarie 1935, p. 2

VOILEANU-NICOARĂ, Ana, „Cronica muzicală a Clujului", în *Societatea de mâine*, București, anul XII, nr. 3-4, martie-aprilie 1935, pp. 74-75

***, „Spectacole populare de muzică la Opera Română din Cluj", în *Patria*, Cluj, anul XVII, nr. 11, 15 ianuarie 1935, p. 4

*** (semnat Eusebius), „Din manifestările geniului muzical al Banatului", în *Fruncea*, Timișoara, anul II, nr. 18, 4 mai 1935, p. 3

***, „Compozitorul Ijac", în *România nouă*, Cluj, anul III, nr. 15, 19 ianuarie 1935, p. 2